

Bestimmungen

über die

Wiederholungs- (Fortsbildungss-) Schulen und über die Fachschulen für Gewerbs- Lehrlinge.

(Erlassen mit Decret des f. f. Staats-Ministeriums vom 5. Juni 1864,
S. 2438 C. U.)

A. Wiederholungs- und Fortbildungss- Schulen.

a) Einrichtung, Zeit und Dauer des Unter- richtes, Lehrgegenstände, Schulbücher und andere Lehrmittel.

§. 1.

Der Wiederholungs- und Fortbildungss-Unterricht steht in unmittelbarer Verbindung mit der eigentlichen Volks- oder Werktagss-Schule, und ist in jeder öffentlichen Volks-Schule (mit Einschluß der Normal-Haupt-Schulen) in der Regel an Sonn- und Feiertagen mit Ausnahme der hohen Festtage und der in die gesetzliche Ferialzeit fallenden Sonn- und Feiertage zu ertheilen. Er hat mindestens zwei und in den Clässen, wo Zeichnungs-Unterricht ertheilt wird, mindestens drei Stunden zu dauern. Den Schul-Vorstehern im Einvernehmen mit den Vorständen der Gemeinden und der Gewerbs-Genossenschaften, und wo letztere nicht bestehen, im Einvernehmen mit den Repräsentanten der Gewerbe ist gestattet, nach Maßgabe der Ortsverhältnisse neben oder statt den Sonn- und Feiertagen, andere Tage zu wählen, und insbesondere mehrere Morgen- oder Abendstunden in der Woche für diesen Unterricht zu bestimmen. Auf gleiche Art ist, da der Besuch des öffentlichen Gottesdienstes durch den Wiederholungs-Unterricht nicht verhindert werden darf, zu bestimmen, zu welchen Stunden derselbe an den Sonn- und Feiertagen stattzufinden hat.

§. 2.

Die Knaben und Mädchen sind abgesondert zu unterrichten.

USTANOWIENIA

tyczące się

szkół powtarzających (dalej kształcających) jakotéz zawodowych dla terminatorów i praktykantów przemysłowych.

(Wydane dekretem Wys. Ministerstwa Stanu z dnia 5. Czerwca 1864.
Liczba 2438 C. U.)

A. Szkoły powtarzające i dalej kształcące.

a) Urządzenie, czas, trwanie nauki, przedmioty, książki i inne środki naukowe.

§. 1.

Nauka powtarzająca i dalej kształcąca pozostała w bezpośrednim związku ze szkołą ludową i powinna być udzielana w każdej publicznej szkole ludowej (włącznie ze szkołami głównymi) a to w niedziele i święta z wyjątkiem świąt uroczystych, jakotéz świąt i niedzieli przypadających w czasie wakacyj. Nauka ta trwać powinna najmniej dwie, a w klasach gdzie i nauki rysunków się udziela najmniej trzy godziny. Pozwolono jednakże przełożonym szkoł za porozumieniem się z naczelnikami gmin jakotéz ze stowarzyszeniami przemysłowymi, a gdzie takowe nie istnieją za porozumieniem się z reprezentantami przemysłu w miarę stosunków miejscowych obok albo zamiast niedzieli i dni świątecznych obrać dnie inne a mianowicie przeznaczyć kilka godzin z rana lub wieczorem, w których ta nauka ma się odbywać. Również należy wyznaczyć godziny dla nauki powtarzającej w niedziele i święta uroczyste, by terminatore wie na nabożeństwie w kościele znajdywać się mogli.

§. 2.

Chłopcom i dziewczynom naukę odrębnie udzielać należy.

§. 3.

Die Wiederholungs- und Fortbildungs-Schule hat nicht bloß das Erlernte tiefer einzuprägen und auf die verschiedenen Berufskommissionen und Beschäftigungen des Lebens anzuwenden, sondern auch neue Kenntnisse, insbesondere solche, die den Schülern in ihren Berufsverhältnissen nützlich werden können, mitzutheilen. Auf dem Lande hat sie die landwirthschaftlichen, und in Städten die gewerblichen Beschäftigungen in sorgfältige Beachtung zu nehmen.

Der Religions-Unterricht bildet nur dort einen besonderen Lehrgegenstand der Wiederholungs-Schule, wo die Schüler wegen örtlicher Hindernisse die Christenlehre nicht besuchen können.

Unter allen Umständen aber hat sie ihre eifrige Wirksamkeit auf die Begründung einer thätigen Religiosität und auf die Beförderung guter Sitten zu richten.

§. 4.

In Orten, wo sich mehrere Lehrer befinden, ist insbesondere die männliche Jugend in mehrere Classen abzuteilen, und ist darum zu sehen, daß einer Classe oder Abtheilung keine allzugroße Anzahl von Schülern, in der Regel nicht über 30, zugewiesen werde.

§. 5.

An Haupt-Schulen mit oder ohne Unter-Real-schulen soll die Wiederholungs- und Fortbildungs-Schule aus drei bis vier Abtheilungen oder Classen mit einer gleichen Anzahl von Lehrzimmern bestehen. In diese nach einem stufenmäßig gegliederten Lehrplane eingerichteten Classen sind die Schüler nach dem Grade ihrer Vorbildung zu verteilen. Wo die Zahl der Schüler so groß ist, daß sie nicht in vier Lehrzimmern untergebracht werden können, sollen die weiter erforderlichen Abtheilungen als Parallels- oder Neben-Classen errichtet werden.

Das Vorrücken der Schüler in die nächst höhere Classe hat an mehrklassigen Wiederholungs-Schulen nach halbjährigen Cursen (Semester) zu geschehen.

Die Ausführungs-Bestimmungen zu treffen, liegt dem Schul-Vorstande mit den beteiligten Lehrern ob.

§. 6.

Wo eine mehrklassige Wiederholungs-Schule besteht, ist der Unterricht von Classe zu Classe fortschreitend mit beständiger Berücksichtigung der Vorkenntnisse der Schüler zu ertheilen. In der ersten, zweiten und dritten Classe sind die Kenntnisse der Schüler im

§. 3.

Szkoła powtarzająca i dalej kształcąca ma nietylko obowiązek głębszego wpajania wyuczonego i stosowania tego do rozmaitych potrzeb i zatrudnień życia, lecz też uczniom nowych, mianowicie takich wiadomości udzielić, które im w ich przyszłym zawodzie pożytecznymi być mogą. Przy tem troskliwie baczyć należy, by w szkołach wiejskich wykładano przedmioty należące do rolnictwa, w miejskich zaś do zatrudnień przemysłowych. Nauka religii tam tylko stanowi osobny przedmiot naukowy w szkole powtarzającej, gdzie uczniowie dla przeszkoły miejscowej na katechizację uczęszczać nie mogą. Przedewszystkiem powinna ta szkoła ugruntowanie prawdziwej religijności jakotóż uszlachetnienie dobrych obyczajów szczególnie mieć na celu.

§. 4.

W miejscowościach gdzie się więcej nauczycieli znajduje należy młodzież męską na kilka klas podzielić i na to zwracać uwagę aby do jednej klasy nie za wielu, a nigdy nad ośmdziesięciu uczniów nie uczęszczało.

§. 5.

W szkołach głównych i z niemi połączonych niższych realnych, albo też i bez tychże powinna szkoła powtarzająca i dalej kształcąca z trzech lub czterech składać się klas z równą ilością sal naukowych. W tychże klasach mają uczniowie podług stopniowo ułożonego planu naukowego i według stopnia pierwszych zasobów naukowych być rozdzieleni. Gdzie liczba uczniów jest tak wielka, że w czterech salach pomieszczoną być nie może, powinny być dalej potrzebne oddziały jako klasy przyboczne urządzone.

Do wyższych klas przypuszcza się uczniów po skończonych półroczech.

Co w takich razach zarządzić należy orzeka o tem przełożony zakładu z dotyczącymi nauczycielami.

§. 6.

Gdzie kilkoklasowa szkoła powtarzająca istnieje, należy stopniować naukę od klasy do klasy postępując z uwzględnieniem początkowych wiadomości uczniów. W 1, 2 i 3ej klasie należy się uczniów w czytaniu, gramatyce, pi-

Sprachfache (Lesen, Sprachlehre, mündlichen und schriftlichen Gedanken-Ausdruck, Rechtschreiben), im Schreiben und Rechnen zu festigen, und möglichst zu erweitern. In der dritten Classe sollen die Schüler die nöthige Fertigkeit im sprachrichtigen und leserlichen Schreiben erlangen, und dahin gebracht werden, daß sie leichtere Aussäze, wie solche im praktischen Leben vorkommen, fehlerfrei anfertigen können. Im Rechnen sollen es die Schüler der dritten Classe zum fertigen Kopf- und Tafel-Rechnen in den vier Grund-Rechnungarten in ganzen und gebrochenen (gemeinen und Decimal-Brüchen), benannten und unbenannten Zahlen bringen. In der vierten oder obersten Classe ist die Uebung in Geschäfts-Aussäzen und im Rechnen fortzuführen, das Wichtigste über gewerbliche Buchführung und über Wechsel beizubringen, und das Zeichnen als Haupt-Gegenstand zu betreiben. Dem Zeichnen ist die Hälfte der bemessenen Unterrichtszeit zu widmen.

Wo die Zahl der Schüler nicht so groß ist, daß eine vierte Abtheilung mit einem eigenen Lehrzimmer nöthig erscheint, ist der Unterricht in den vorstehend bezeichneten Gegenständen nach drei Classen zweckmäßig zu regeln, und das Zeichnen in die dritte Classe aufzunehmen.

Demselben Lehrziele haben auch jene Wiederholungs-Schulen möglichst nachzustreben, welche nur aus zwei oder einer Classe bestehen.

§. 7.

Bei dem Wiederholungs-Unterrichte sind jene Lehr- und Lesebücher zu gebrauchen, welche hiezu durch besondere Anordnungen bestimmt, oder als zulässig erklärt werden.

In soweit für die erforderlichen Lehrmittel, namentlich zum Gebrauche beim Zeichnungs-Unterrichte nicht anderweitig gesorgt wird, sind dazu die Gemeinden zu verhalten. Das Erforderliche an Büchern, Papier u. a. haben die Schüler selbst beizuschaffen; ganz Arme sind von den Gemeinden zu unterstützen, und sind dazu auch die Gewerbstreibenden in Anspruch zu nehmen.

§. 8.

Wo nicht etwas anderes bereits festgestellt ist, haben die Wiederholungs-Schüler weder ein Schulgeb, noch eine sonstige Abgabe für den Unterricht zu ent-

sowni, w pisemnym i ustnem wyrażeniu myśli, далеј w kaligrafii i rachunkach gruntownie ćwiczyć i ile możliwości w tych przedmiotach do pewnej doprowadzić biegłości; w 3cięj klasie należy wprawić uczniów w biegłym tak poprawnym jakotęż i czytelnym pisaniu a oprócz tego stósownemi ćwiczeniami tak dalece zdążyć się starać, aby uczniowie takie układy pisemne bezbłednie spisywać potrafili, jakie w codziennym życiu potrzebnymi się okazują. W rachunkach potrzeba doprowadzić ich do biegłości w rachowaniu z pamięci i na tablicy; далеј w czterech głównych działańach tak liczbami całymi jak ułamkami (zwyczajnemi i dziesiętnemi), liczbami tak mianowanymi jak niemianowanymi. W klasie czwartej a oraz najwyższej potrzeba w układaniu różnych pism cywilnych jakotęż i w rachunkach stopniowo далеј postępować; a oprócz tego przejść z nimi najważniejsze części o prowadzeniu ksiąg kupieckich jakotęż o wekslach, a przytém rysunki za najważniejszy uważać przedmiot, któremu połowę na naukę powtarzającą w tej klasie przeznaczonego czasu poświęcić potrzeba.

Gdy zaś ilość uczniów nie jest tak wielką, żeby nie było potrzeby urządzenia czwartego oddziału z salą osobną, można wyż wymienione przedmioty na 3 klasy stósownie podzielić; rysunki natenczas przypadną na klasę trzecią.

Do tego samego celu zdążyć powinny i szkoły powtarzające z dwóch a nawet z jednej składające się klasy.

§. 7.

Przy nauce powtarzającej należy się tylko takich używać książek, które osobnem rozporządzeniem na ten cel przeznaczono, albo za stósowne uznano.

Jeżeli na potrzebne środki naukowe, a mianowicie przy nauce rysunków, nie ma stałego funduszu, powinny gminy postarać się o takowe. O książki, papier i t. p. rzeczy uczniowie sami starać się mają; biédnich zaś uczniów gminy lub osoby trudniące się przemysłem wspierać powinny.

§. 8.

W miejscowościach, gdzie w tej mierze nic nie ustanowiono są uczniowie tak od czesnego jak też od wszelkiej opłaty wolnymi. O opał, czy-

richten, und für die Beheizung und Säuberung der Lehrzimmer haben jene zu sorgen, denen diese Sorge bezüglich der Schule überhaupt obliegt.

b) Lehr-Personale.

§. 9.

Alle an den Volks-Schulen angestellten Lehrer und Unterlehrer (Lehrerinnen und Unterlehrerinnen) sind verpflichtet, an dem gesetzlichen Wiederholungs- und Fortbildungs-Unterricht sich zu beteiligen.

An mehrklassigen Wiederholungs-Schulen sollen die Lehrer der einzelnen Abtheilungen während des Semesters ohne einen wichtigen Grund nicht gewechselt werden; auch soll bei den vorgeschriebenen monatlichen Besprechungen (Conferenzen) der Directoren und dirigirenden Lehrer mit den Lehrern und Unterlehrern dem Zustande und der Förderung des Wiederholungs-Unterrichtes eine vorzügliche Aufmerksamkeit gewidmet werden.

Eifer und Erfolg im Wiederholungs-Unterrichte soll den Lehrern und Unterlehrern als Verdienst angerechnet, und in angemessener Weise zur Anerkennung gebracht werden.

Wo Remunerationen für die diebställige Mühevaltung des Lehr-Personales noch nicht systematisch sind, ist thunlichst Sorge zu tragen, daß solche entweder jährlich oder in anderen festgesetzten Zeiträumen aus Gemeindemitteln erfolgt werden. Hierbei sind diejenigen Lehrer besonders zu berücksichtigen, welche den Wiederholungs-Unterricht auch an Wochentagen zu ertheilen haben.

c) Aufsicht. Neußere Schul-Ordnung.

§. 10.

Die Wiederholungs- und Fortbildungss-Schulen stehen unter Aufsicht der Behörden der Volks-Schulen.

Für den Zeichnungs-Unterricht sind, wo es noch nicht geschehen ist, und geeignete Fachmänner dafür gewonnen werden können, besondere Zeichnungs-Inspectoren zu bestellen.

An der Förderung dieser Schulen, namentlich in Städten, haben sich auch die Repräsentanten der Gewerbe, und zwar vornämlich hinsichtlich des von außen her zu leistenden Beistandes, der Überwachung und Förderung des Schulbesuches, Zuhaltung der Unterrichtszeit und Beobachtung der Stundeneinteilung, des Einflusses auf die Schüler außer der Schule, sowie hinsichtlich der Bestellung der Schulbücher und anderer Unterrichts-Erfordernisse zu beteiligen, zu welchem Zwecke von denselben besondere Inspectoren aus dem Gewerbsstande zu bestellen sind.

szczenie sal naukowych starać się są ci obowiązani, których pieczy powierzono szkołę.

b) Zgromadzenie nauczycieli.

§. 9.

Wszyscy nauczyciele i pomocnicy (nauczycielki i pomoenice) szkół ludowych są obowiązani mieć udział także w naukach udzielanych w szkołach powtarzających.

W szkołach powtarzających o kilku klassach nie powinni w ciągu kursu nauczyciele bez ważnej zmieniać się przyczyny; a podczas przepisanych miesięcznych posiedzeń dyrektorów lub dyrygujących nauczycieli wraz z nauczycielami i pomoenikami należy się na stan i udoskonalenie nauk powtarzających szczególną zwracać uwagę.

Gorliwość i skutek pomyślny w udzielaniu nauk powtarzających powinny nauczycielom i pomoenikom za zasługę być poczytane i w stosowny sposób uznane.

Gdzie wynagrodzenie za takowe trudy zgromadzenia nauczycieli jeszcze nie ustanowiono, o ile możliwości starać się potrzeba, aby takowe rocznie lub w innym oznaczonym czasie z funduszu gminnego wyplacano. W tym razie uwzględniać należy najwięcej takich nauczycieli, którzy się naucze powtarzającą podczas dni powszednich poświęcają.

c) Dozór i zewnętrzny porządek szkoły.

§. 10.

Szkoły powtarzające i dalej kształcące zostają pod dozorem władzy szkół ludowych.

Dla nauki rysunków potrzeba, jeżeli tego dotąd nie uskuteczniono a zwłaszcza gdy zdolni w tym miejscu nauczycielowie się znajdują, osobnych do tego ustanowić dozorców.

W czynnym popieraniu tych szkół a mianowicie w miastach winni brać udział i reprezentanci przemysłu a osobliwie co do niesienia pomocy zewnętrznej, czuwania nad pilnym uczęszczaniem do szkoły, punktualnego dotrzymywania i zastosowania się do rozkładu godzin, wpływania na uczniów poza szkołą, jakotéż co się tyczy dostarczania książek i innych potrzeb naukowych, w którymto celu od tychże osobni dozorce ze stanu przemysłowego ustanowieni być mają.

Die Seelsorger und die weltlichen Orts-Schul-ausseher sollen, so oft es ihnen möglich ist, bei dem Wiederholungs-Unterrichte zugegen sein.

Auch wird es der guten Sache nur förderlich sein, wenn die Gemeinde-Vorsteher in der Wiederholungs-Schule von Zeit zu Zeit erscheinen, und sich von dem Zustande derselben überzeugen.

Ein besonderer Eifer in der Ausübung des Aufsichts-Amtes wird von der Regierung als Verdienst angesehen und gewürdigt werden.

§. 11.

In jeder Wiederholungs-Schule, an mehrklassigen in jeder Classe, ist von dem Lehrer ein Katalog zu führen, in welchem der Name jedes Schülers nebst Alter, Geburtsort, Land, Religion, Beschäftigung, Name und Wohnort der Eltern oder des Lehrherrn, Fabriksherrn oder Dienstgebers, und Tag des Eintrittes in die Schule einzutragen, und worin die nöthigen Vormerkungen über den Schulbesuch, die Verwendung, das sittliche Verhalten und die Fortschritte zu machen sind. In dem Kataloge haben am geeigneten Platze auch die Personen, welche die Aufsicht führen, den Tag ihres Besuches der Schule einzutechnen.

An mehrklassigen Wiederholungs-Schulen ist außer den Hand-Katalogen der einzelnen Lehrer noch ein Haupt-Katalog über die gesamte Schule anzufertigen und im Schul-Archiv aufzubewahren.

Wo eigene „Wiederholungs-Schulbüchlein“ als Controle für den Schulbesuch noch nicht eingeführt sind, hat dies zu geschehen, und haben die Lehrer die nöthigen Einzeichnungen oder die etwa eingeführte Stämpfung in der Art zu machen, daß dadurch der Unterricht so wenig als möglich gestört und abgekürzt werde.

§. 12.

Die Abhaltung öffentlicher Prüfungen in den Wiederholungs- und Fortbildungs-Schulen bleibt dem Ermessen der Schul-Bezirks-Ausseher (beziehungsweise der Schul-Ober-Ausseher) im Einvernehmen mit den Orts-Seelsorgern und den Vorsteherungen der Gemeinden und Gewerbstreibenden überlassen.

Wo eine öffentliche Prüfung nicht eingeführt wird, soll an dem letzten Unterrichtstage jedes Schuljahres eine feierliche Classe-Verlesung, zu welcher die Schul-Vorsteher, die aus dem Gewerbsstande bestellten Inspectoren, die weltlichen Orts-Schul-Ausseher einzuladen, sowie andere Schulfreunde und die Eltern der Schüler zuzulassen sind, vorgenommen werden, wobei die fleißigsten und sittsamsten Schüler unter Bethei-

Miejscowi plebani i świeccy dozorce szkół powinni ile razy tylko okoliczności im dozwalać być obecnymi przy nauce powtarzającą.

Skuteczną tą rzeczą będzie, jeżeli naczelnicy gmin szkołę powtarzającą często zwiedzać będą w celu przekonania się o stanie takowej. Szczególną gorliwość w wypełnianiu tego urzędu dozorczego rząd oceni i za zasługę poczyta.

§. 11.

W każdej powtarzającej szkole o kilku klassach powinien każdy nauczyciel klasy mieć podręczny katalog, w którym imię, wiek, miejsce urodzenia, kraj, religię, zatrudnienie, imię i miejsce pobytu rodziców, majstra, fabrykanta, albo służbodawcy jakotęż dzień i miesiąc zapisania do szkoły wpisywać powinien; tamże mają być porobione uwagi co do uczęszczania do szkoły, pilności, obyczajnego zachowania się i postępu. Osoby mające dozór nad szkołą powinny w miejcu stósownem dzień odbytéj wizyty w tymże katalogu zapisywać.

W szkołach powtarzających kilkoklasowych powinien oprócz podręcznych katalogów nauczycieli znajdywać się i katalog główny dla całej szkoły, a w końcu w archiwie szkolnym być przechowanym.

Gdzieby rzeczone katalogi jeszcze zaprowadzone nie były, trzeba takowe bezzwłocznie zaprowadzić i w ten sposób oznaczyć i przygotować, aby nie przerywać nauki i nie tracić czasu niepotrzebnie.

§. 12.

Kiedy się publiczne popisy w szkole powtarzającej odbywać mają, rozstrzyga sam powiatowy dozorec szkół (względnie nadzorca szkół) za porozumieniem się z miejscowymi proboszczami jakotęż z przełożonymi gmin i przemysłowcami. Gdzie jeszcze nie zaprowadzono popisów publicznych, należy się w ostatnim dniu nauki uroczystie przeczytać klasy (postępy) uczniów a to w przytomności przełożonych szkół ze stanu przemysłowego obranych dozorców (inspektorów) jakotęż świeckich dozorców, lecz mogą tu także rodzice i opiekunowie uczniów a wreszcie i inni w tym interesowani być obecnymi; najpilniejszych i najobyczajniejszych uczniów

lung mit Prämien, welche von den Gemeinden, Gewerbstreibenden oder anderen Schulfreunden gespendet werden, zu beloben sind, an diejenigen aber, bei denen Unstreich und tadelhafte Sitten bemerkt wurden, ein ernstes Wort der Ermahnung und Warnung zu richten ist.

In Städten, wo die Leitung und Beaufsichtigung der Wiederholungs-Schulen wegen der großen Schülerzahl viele Mühevaltung erfordert, hat der Schul-Vorstand mit den bei dem Unterrichte betheiligten Lehrern und den aus dem Gewerbs- und Handelsstande bestellten Inspectoren wenigstens halbjährige Berathungen abzuhalten, bei welchen nebst dem, was das Gedeihen der Anstalt betrifft, zugleich die Classen-Noten derjenigen Schüler, welche zum Austritt (beziehungsweise zu einem Übertritt in die gewerbliche Fachschule) reif sind, zu bestimmen sein werden.

§. 13.

Die Schul-Zeugnisse werden unentgeltlich und in gleicher Weise, wie jene der Werktags-Schulen, ausgefertigt. Zeugnisse erhalten nur diejenigen Schüler und Schülerinnen, welche die Wiederholungs-Schule durch die vorgeschriebene Zeit besucht haben. Die Zeugnisse über den Wiederholungs-Unterricht sind, wo nicht die Umstände eine abgesonderte Aussertigung derselben nothwendig machen, mit jenen über den Religions-Unterricht, beziehungsweise den Besuch der Christenlehre, zu verbinden.

§. 14.

Über die Wiederholungs- und Fortbildungsschulen haben die Schul-Bezirks-Ausseher alljährlich einen besonderen Bericht zu erstatten, und denselben mit dem Haupt-Berichte über den Zustand der Volkschulen in Verbindung zu bringen.

d) Pflicht zum Besuche der Wiederholungs-Schule und Strafen für die Vernachlässigung desselben.

§. 15.

Die Pflicht zum Eintritte in die Wiederholungs-Schule beginnt sogleich nach dem Austritte aus der Werktags-Schule, bei Gewerbs-Lehrlingen insbesondere mit dem Eintritte in die Lehre.

Diese sowie die Verpflichtung zum Besuche der Fortbildungsschule währt in der Regel bis zum vollendeten 15. Lebensjahre; bei Gewerbs-Lehrlingen, sofern dieselben nicht in eine gewerbliche Fachschule überreten, durch die ganze Dauer der Lehrzeit.

należy się pochwalić i nagrodzić premijami, o które się gmina, osoby przemysłowe i inni dobroczyńcy szkół postarali; niedbałym zaś i nieobyczajnym surowe dać napomnienie i przestrogę.

W miastach zaś, gdzie kierownictwo i dozór szkół powtarzających dla nader wielkiej liczby uczniów z wielkimi trudami jest połączone, powinien przełożony szkoły wraz z nauczycielami mającymi udział w nauczaniu jakotęż z ustanowionymi dozorcami tak ze stanu przemysłowego jakotęż handlowego odbywać przynajmniej półroczne narady, na których nietylko dobro zakłada lecz oraz klasyfikacja tych uczniów, którzy już wystąpić albo do zawodowo-przemysłowej szkoły przejść mają, będą stanowiły przedmiot posiedzenia.

§. 13.

Zaświadczenie szkolne mają się również jak i w szkołach publicznych wydawać bezpłatnie. Takowe otrzymać mogą ci uczniowie i uczennice, które do szkoły powtarzająccej przez cały przeciag przepisanego czasu uczęszczali. Zaświadczenie tyczące się nauki powtarzającej należy połączyć z nauką religii lub katechizmową, wyjawszy jeżeli okoliczności osobnego świadectwa w tej mierze wymagały.

§. 14.

Powiatowi dozorcy szkół winni corocznie zdawać sprawozdanie o szkołach powtarzających i dalej kształcących i takowe połączyć z głównym sprawozdaniem o stanie szkół ludowych.

d) Obowiązek uczęszczania do szkół powtarzających i kary za niedopełnienie tegoż.

§. 15.

Uczniowie winni zaraz po ukończeniu szkół ludowych uczęszczać do szkoły powtarzajączej, terminatorowie zaś zaraz na wstępie do terminu.

Tak czas terminowania jakotęż obowiązek uczęszczania do szkoły dalej kształcącej trwa aż do ukończonego 15. roku. Tacy zaś terminatorowie, którzy się do zawodowo-przemysłowej szkoły nie wpisali są obowiązani uczęszczać przez cały czas terminowania do téże szkoły.

Durch diese Verpflichtung ist die allgemeine zum Besuche des Religions-Unterrichtes, beziehungsweise der Theilnahme an der Christenlehre dort, wo nicht in Folge örtlicher Verhältnisse (§. 3) der Religions-Unterricht in der Wiederholungs-Schule selbst ertheilt wird, nicht aufgehoben.

§. 16.

Vom Besuche der Wiederholungs- und Fortbildungsschule sind befreit:

1. Jene Knaben und Mädchen, welche nach dem Austritt aus der Werktags-Schule ihre Bildung ununterbrochen in höheren Lehr-Anstalten fortführen;

2. Knaben und Mädchen, welche nachgewiesener Maßen einen fortlaufenden häuslichen Unterricht genießen;

3. Knaben, welche entweder eine zweiclassige Unter-Realschule oder mindestens zwei Classen des Unter-Gymnasiums mit der ersten Fortgangs-Classe zurückgelegt haben;

4. Gewerbs-Lehrlinge, welche bereits die Wiederholungs-Schule und den Religions-Unterricht, beziehungsweise die Christenlehre, mit gutem Erfolge besucht haben.

§. 17.

Je nachdem die Aufnahme der Lehrlinge in die Lehre vor der Vorstellung der Gewerbs-Genossenschaft oder vor der Gemeinde-Vorstellung (§. 90 Gewerbe-Ordnung) geschehen ist, haben diese Vorstellungen die aufgenommenen Lehrlinge, ohne Unterschied ob eine Probe-Lehrzeit bedungen wurde, oder nicht, bei der Schule, zu deren Besuche sie verpflichtet sind, anzumelden, und zugleich die Lehrherren an die Pflichten, die ihnen das Gesetz hinsichtlich des Schulbesuches der aufgenommenen Lehrlinge auferlegt, sowie an die Folgen der Verabsäumung dieser Pflichten in geeigneter Weise zu erinnern.

In gleicher Weise ist jeder Wechsel der Lehrherren, der Lehrlinge und die Entlassung jedes Lehrlings aus dem Lehr-Verhältnisse der Schule bekannt zu geben.

Damit sich Knaben und Mädchen, welche zum Besuche der Wiederholungs-Schule verpflichtet sind, dieser Pflicht nicht entziehen, soll in jedem Orte unter Mitwirkung der Gemeinde mit Zugiehung der aus dem Gewerbsstande bestellten Inspectoren alljährlich in den Herbst-Ferien, wie hinsichtlich der Werktags-Schulen, eine genaue Beschreibung der zum Besuche der Wiederholungs-Schule Verpflichteten vorgenommen, und bei dieser Gelegenheit auch erhoben werden, ob die Fabriks- und Gewerbs-Inhaber den ihnen hinsichtlich des Schul-Unterrichtes ihrer schulpflichtigen

Ten obowiązek nie znosi ogólnego obowiązku uczęszczania na naukę religii i katechizację tam, gdzie w skutek stosunków miejscowych nie można udzielać nauki religii w szkole powtarzającej.

§. 16.

Od uczęszczania do szkoły powtarzającej i dalej kształcącej są uwolnieni:

1. Ci uczniowie i te uczennice, którzy po ukończeniu szkoły ludowej uczęszczają do wyższych zakładów.

2. Ci, którzy dowiodą, że w domu prywatnie naukę pobierają.

3. Ci uczniowie, którzy albo dwie niższe realne albo dwie gimnazjalne klasy z dobrym ukończyli postępem.

4. Ci terminatorowie, którzy na naukę religii albo katechizację pilnie uczęszczali i szkołę powtarzającą z dobrym ukończyli postępem.

§. 17.

Jeżeli ucznia w przytomności przełożonych stowarzyszenia przemysłowców lub gminy do terminu przyjęto, powinni ciż przełożeni nowo przyjętych, nie zważając na to czy ugoda zrobiono lub nie, zaraz do szkoły wpisać i majątka na obowiązki, które na nich prawo codzianego uczęszczania do szkoły wkłada, jakotéž i na skutki zaniedbania tychże uczynić uważnymi.

Również powinno się o każdej zmianie zaszły między majstrom a uczniem, o oddaleniu tegoż z terminu szkoły zawiadomić.

Ażeby się chłopcy i dziewczęta mający obowiązek uczęszczania do szkoły powtarzającej od tejże powinności nie ociągali, powinny się każdych wakacji również jak i w szkołach ludowych przy pomocy gmin a przy zgronażdżonych dozorcach ze stanu przemysłowego odbywać ogólnie spisy tych, którzy uczęszczają do szkoły powtarzającej są obowiązani, przy tejże sposobności powinno także być wymienionem, czy właściciele fabryk i przemysłowcy wypełniają obowiązki tyczące się uczęszczania do szkół obo-

Arbeiter und Lehrlinge durch die Gewerbe-Ordnung vorgeschriebenen Pflichten nachkommen.

§. 18.

Die Local-Schulaufsicht hat nicht nur die im Besuche der Wiederholungs-Schule nachlässigen Schüler ernsthaft zu ermahnen, und die Eltern, Dienstgeber und Lehrherren auf die Nachlässigkeit ihrer Kinder, Dienstboten und Lehrlinge bei Seiten aufmerksam zu machen, sondern auch vierteljährig im Wege der Schul-Bezirks-, beziehungsweise Schulen-Oberaufsicht, ein Verzeichniß derjenigen Schüler, bei denen die angewandten gütlichen Mittel keine Beachtung fanden, der politischen Bezirks-Behörde zur gesetzlichen Amtshandlung vorzulegen. Entfällt die Notwendigkeit der Vorlage eines solchen Verzeichnisses, so ist eine negative Anzeige der Behörde zu erstatten.

§. 19.

Eltern, Vormünder und Dienstgeber, welche die Schuld tragen, daß die Wiederholungs-Schule von ihren Kindern, Mündeln und Dienstboten verabsäumt wird, werden entweder zu einer Geldstrafe von 2 bis 4 fl. verhalten, oder bei erwiesener Mittellosigkeit mit eintägigem Arreste bestraft. Das Strafgeld ist den entweder schon bestehenden oder mittels desselben neu zu gründenden Local-Schulfonden zuzuwenden, welche die so eingehenden Beträge lediglich zur Anschaffung von Schul-Requisiten für arme Kinder zu verwenden haben.

Inhaber von Fabriken und Gewerben dagegen, welche sich einer gleichen Verabsäumung hinsichtlich ihrer schulpflichtigen Arbeiter und Lehrlinge schuldig machen, versäumen einer Geldstrafe von 10 bis 400 fl. (§. 133 G. O.) oder bei Zahlungsunvermögen einer Arreststrafe, wobei für je 5 fl. ein Tag Arrest (§. 135 G. O.) zu bemessen ist.

Ist die Pflichtvergessenheit eines Gewerbs-Inhabers von der Art, daß es bedenklich erscheint ihm noch fernerhin Lehrlinge anzuvertrauen, so wird ihm das Recht, Lehrlinge zu halten, zeitweilig oder auf immer entzogen (§. 137 G. O.). Haben wiederholte Bestrafungen sich als fruchtlos erwiesen, so wird einem solchen Gewerbs-Inhaber die Gewerbs-Berechtigung entzogen (§. 138 G. O.).

Die Untersuchung und Bestrafung der diesfälligen Übertretungen der Gewerbs-Inhaber obliegt über jeweilige Anzeige und insbesondere aus Anlaß der vierteljährig eingelangten Verzeichnisse (§. 18 dieser Verordnung) der politischen Bezirks-Behörde. Die

wiązanych do tego slug i terminatorów tychże a przepisanych ustawami tyczącemi się przemysłu.

§. 18.

Obowiązkiem szkolnego dozoru miejscowego jest nietylko uczniów opieszałych w uczęszczaniu do szkoły powtarzającé napominać i uwagę rodziców, służbodawców i majstrów na opieszałość swych dzieci, slug lub terminatorów zawsze wrócić, lecz oraz powinien tenże w drodze powiatowego lub nadzoru szkół spis tych uczniów zaniedbujących nauki, u których łagodniejsze środki nie skutkowały, urzędowi powiatowemu w celu przepisanego użytkowania przedkładać kwartalnie. Jeżeliby nie było potrzebnym przedkładać wykazu takiego, należy się o tem przecząco zawiadomić władzę.

§. 19.

Rodzice, opiekunowie i służbodawcy, na których spada wino, że ich dzieci, wychowanki i slugi szkół powtarzającą zaniedbującą, ulegają albo karze pieniężnej od 2 do 4 zł. a w razie niemożności zapłacenia skazani będą na areszt jednodniowy. Pieniądze uzbierane z rzeczonych kar spływają do funduszy szkolnych miejscowości czy to już istniejących, czy to z powinnionych pomiędzy utworzyć się mających; w ten sposób powstały fundusze używać należy na sprawianie potrzebnych przyborów szkolnych dla ubogiej młodzieży.

Właściciele fabryk lub przemysłowcy, którzy są winnymi opieszałości swojej czeladzi obowiązanej uczęszczanie do szkoły powtarzającé ulegają karze pieniężnej od 10 do 400 zł. (§. 133 ust. prz.), albo przy niemożności zapłacenia karze aresztu a mianowicie za 5 zł. dzień jeden (§. 135 ust. prz.).

Jeżeli się zaś właściciel fabryki lub przemysłowiec tak dalece zapomni, iżby się niebezpieczną zdawało rzeczą poruczyć mu na przyszłość terminatorów, natenczas traci prawo trzymania tychże albo tymczasowo, albo nawet na zawsze (§. 137 ust. prz.). Jeżeli powtórna kara pożądanego nie odniosła skutku, natenczas traci takowy prawo trudnienia się przemysłem (§. 138 ust. prz.).

Sledztwo i ukaranie takowych przekroczeń ze strony przemysłowców należy za każdorazowem doniesieniem a szczególnie z powodu kwartalnie otrzymanych spisów (§. 18 tej ustawy) do politycznego urzędu powiatowego. Kary pienięż-

Einbringung der Strafgelder (§. 151 G. O.) erfolgt im administrativen Executionsweg. Sie fließen, wenn der Straffällige zu einer Genossenschafts- oder Unterstützungs-Gasse beitragspflichtig ist, in die bezügliche Gasse, sonst in den Armenfond des Ortes, wo die Übertretung begangen wurde.

Gegen Gewerbs-Lehrlinge, welche durch eigene Schuld den Besuch der Wiederholungs-Schule vernachlässigen, werden, wenn die häusliche Zucht durch die Lehrherren ohne Erfolg bleibt, angemessene Arreststrafen (§ 135 G. O) verhängt.

In allen Fällen liegt es im Wirkungskreise der politischen Behörden, den bezüglich des Schulbesuchszwanges bestehenden Vorschriften nach Maßgabe der kaiserlichen Verordnung vom 20. April 1854 Gehor Sami zu verschaffen.

§. 20.

Neber die wegen Vernachlässigung der Wiederholungs-Schule und Christenlehre aus Anlaß der vierteljährigen Verzeichnisse (§. 18 dieser Verordnung) geprägten Strafamts-handlungen hat jede politische Bezirks-Behörde nach Ablauf jedes Schuljahres, und längstens bis Ende November, einen den ganzen Bezirk umfassenden Bericht an die Landesstelle zu erstatten, und demselben einen Ausweis aller innerhalb des Amtsreiches bestehenden Schulbezirke beizuschließen, aus welchem zu ersehen ist, welche Schulbezirke die vierteljährigen Verzeichnisse und welche negative Anzeigen vorgelegt haben.

B. Gewerbliche Fachschulen.

§ 21.

Die gewerblichen Fachschulen haben den Unterricht den Bedürfnissen der einzelnen Gewerbe möglichst anzupassen, und denselben vorwiegend praktisch zu gestalten. Es ist jedoch zulässig, ihren und den Zweck der Wiederholungsschule in denselben Anstalten zu vereinigen.

§. 22.

Die Verpflichtung zum Besuch der Fachschulen beginnt für schulpflichtige Gewerbs-Lehrlinge mit der erlangten allgemeinen Vorbildung und dauert bis zum Schluß der Lehrzeit.

In die Fachschulen sind daher aufzunehmen:

1. Gewerbs-Lehrlinge, welche entweder eine zweiclassige Unter-Realschule oder mindestens zwei Classen des Unter-Gymnasiums mit der ersten Fortgangsclasse zurückgelegt haben;

ne (§. 151 ust. prz.) odbierają się w drodze administracyjno-egzekucyjnej. Jeżeli na winowajcy ciąży obowiązek złożenia kwoty do kaszy stowarzyszenia lub wsparcia spływały wyże wymienione pieniądze do tejże kaszy, zwykle zaś do funduszu przeznaczonego dla ubogich a zwłaszcza w owym miejscu, gdzie takowe przewinienie popełniono.

Terminatorowie, którzy z własnej winy do szkoły powtarzającé nie uczęszczali stósownie aresztem karani będą, w razie gdyby karność domowa ze strony majstrów żadnego nie odniosła skutku.

W każdym razie należy do zakresu działania władzy politycznej zjednać powagę istniejącym przepisom względem przymusu do szkolnego uczęszczania w miarę Ces. rozporządzenia z dnia 20 kwietnia 1854 r.

§. 20.

Każda władza polityczna winna po ubiegą każdego roku szkolnego najdalej z końcem listopada uczynić o naradach karnych odbytych w skutek zaniedbania szkoły powtarzającé i katechizacji z powodu kwartalnych spisów (§. 18 tych ustaw) sprawozdanie obejmujące cały powiat rządowi krajowemu załączając oraz wykaz wszystkich powiatów szkolnych, z którychoby wynikało, które powiaty szkolne kwartalne spisy a które przeczące zawiadomienia przedłożyły.

B. Zawodowo przemysłowe szkoły.

§. 21.

Zawodowo przemysłowe szkoły mają na celu zastosować o ile możliwości nankę do potrzeb pojedyńczych rzemiosł i tę przeważnie praktycznie udzielić. Dozwala się jednakże połączyć cel tychże z celem szkół powtarzających w tych samych zakładach.

§. 22.

Terminatorowie posiadający ogólne wiadomości przygotowawcze są obowiązani uczęszczać do szkół zawodowych aż do ukończenia terminu.

Do szkół tych mogą być przyjęci:

1. Terminatorowie, którzy albo dwie niższe realne albo przynajmniej dwie klasy gimnazjalne z dobrym postępem ukończyli.

2. Gewerbs-Lehrlinge, welche bereits die Wiederholungs-Schule und den Religions-Unterricht, beziehungsweise die Christenlehre, mit gutem Erfolge besucht haben;

3. Gewerbs-Lehrlinge, welche in Folge der in einer Aufnahms-Prüfung erprobten Besährigung der Aufnahme würdig erkannt werden.

§. 23.

Wer die Fachschulen zu gründen hat, und durch welche Mittel dieselben zu erhalten sind, bestimmt die Gewerbe-Ordnung (§§. 114, 119, 123. G. O.).

§. 24.

Über die organische Einrichtung der gewerblichen Fachschulen und über Änderungen der getroffenen Einrichtungen, sowie über die Maßregeln, um die gehörige Benützung dieser Schulen zu controliren, haben die Gewerbs-Genossenschaften oder wo solche nicht bestehen, die Gemeinden oder sonstige Gründer Beschlüsse zu fassen, und solche der Landesstelle zur Genehmigung vorzulegen, welche darüber mit der Handels- und Gewerbesammer, und in dem Falle, als an derselben Anstalt Wiederholungs- und Fach-Unterricht ertheilt werden soll (§. 21), auch mit der Schul-Ober-Aufsichts-Behörde das Einvernehmen zu pflegen hat.

§. 25.

Die Beiziehung öffentlicher Lehrer zu dem Unterrichte in Fachschulen ist nur in soweit zulässig, als dieselben dadurch in der Erfüllung ihrer ordentlichen Berufspflicht nicht behindert werden. Im Falle ihrer Beteiligung sind sie berechtigt, für die diesfällige Mühewaltung eine angemessene Remuneration anzusprechen. Die Bestimmung dieser Remuneration bleibt den gegenseitigen Uebereinkommen überlassen.

§. 26.

Die gewerblichen Fachschulen stehen unter der unmittelbaren Aufsicht der Gewerbs-Genossenschaften, und, wo solche nicht bestehen, der Gemeinden. Die Regierung behält auch rücksichtlich dieser Schulen das ihr gesetzlich zustehende Recht der Ueberwachung des Unterrichtes.

§. 27.

Hinsichtlich der Bestrafung der Vernachlässigung des Besuches der Fachschulen gelten die im §. 19 dieser Verordnung enthaltenen Bestimmungen.

2. Terminatorowie, którzy już do szkoły powtarzając i na naukę religii lub katechizacji pilnie uczęszczali.

3. Terminatorowie, którzy się w skutek egzaminu wstępniego zdolnymi okazali.

§. 23.

Kto ma szkoły zawodowe zakładając i z jakich środków takowe utrzymywać orzeka sama ustanawa przemysłowa (§§. 114, 119 i 123. ust. prz.).

§. 24.

Organiczne urządzenia szkół zawodowych, zmiany ustanowionych urządzeń, środki co do kontroli tych szkół uchwalają same stowarzyszenia przemysłowe, a gdzie takowe nie istnieją gminy lub inni fundatorowie przedkładają je rządowi krajowemu, który takowe za porozumieniem izby handlowej i przemysłowej a jeżeli w tym zakładzie ma być udzielana nauka powtarzająca i zawodowa (§. 21. tej ust.) za porozumieniem się z władzą mającą dozór nad szkołą zatwierdza.

§. 25.

Nauczyciel publicznych o tyle tylko użyć można do udzielania nauk przy szkołach zawodowych, o ile to wykonywaniu ich zwyczajnych powinności nie staje na zawadzie. W razie gdy by brali udział, mają prawo żądania stósownego wynagrodzenia za podjęte trudy. Wyznaczenia tych wynagrodzeń pozostawia się obopólnemu porozumieniu.

§. 26.

Zawodowo przemysłowe szkoły zostają pod bezpośrednim dozorem stowarzyszeń przemysłowych, a gdzie takowych nie ma, pod dozorem gmin. Rząd i względem tych szkół zastępuje sobie prawo czuwania nad udzielaniem nauk.

§. 27.

Względem wymierzania kar za opieszałość w uczęszczaniu do szkoły zawodowej obowiązują ustanowienia w §. 19. tych ustaw wyrażone.

§. 28.

Gewerbs - Lehrlinge, welche zum Besuche der Wiederholungs - Schule verpflichtet sind, werden durch die Aufnahme in eine Fachschule der Pflicht, die Christenlehre zu besuchen, nur in dem Falle enthoben, wenn an der Fachschule selbst ein genügender Religions - Unterricht ertheilt wird. Auch wird die der Schulen - Oberaufsichts - Behörde zustehende Überwachung solcher Lehrlinge in dieser Beziehung während des Besuches der Fachschule durch dieselben nicht behoben.

§. 28.

Tych terminatorów, którzy obowiązani są uczęszczać do szkoły powtarzającej uwalnia się od obowiązku uczęszczania na katechizację, lecz tylko wtenczas, jeżeli w szkole zawodowej wykłada się nauka religii. Również nie ustaje czuwanie nad terminatorami w ciągu uczęszczania tychże do szkół zawodowych ze strony władzy nadzorczej szkół.
